

LUND
UNIVERSITY

Barns rätt till skydd och upprättelse

Om preskriptionstiden vid barnmisshandel

Louise Säfström

Mänskliga rättighetsstudier
Vårterminen 2012

Handledare: Dr. Olof Beckman

Abstract

Sweden is a member state to the Convention on the rights of the child. Therefore it has to have the child's best as its primary interest while forming regulations regarding children. In this essay I wanted to explore what implications this requirement had on how the Swedish state should form the statute of limitation on sexual abuse against children and other types of child abuse.

I've looked at bills put forward by the Swedish government regarding the formation of the regulations of the statute of limitation, especially the ones regarding sexual assault against children, and examined the arguments put forward by the government for this divergence. I've also looked at the similarities and differences between sexual abuse and other types of child abuse from a child's perspective. The conclusion is that the state has to look at the different types of crimes from a child's perspective and design the statute of limitation accordingly. For a child factors like who the perpetrator is and if the abuse is frequent and continuously seem to have a bigger importance than which type of abuse it is. Also, the rules regarding sexual abuse against children should take into account the child's comprehension of sex. These are the implications of a requirement of a child perspective.

Keywords: *Child abuse, statute of limitation, child perspective, child sexual abuse*

Innehållsförteckning

Abstract.....	1
Innehållsförteckning	2
1. Inledning.....	3
1.1 Syfte och frågeställning.....	4
1.2 Teori	5
1.3 Metod och material	7
2. Likheter	8
2.1 Fysisk och psykisk kränkning.....	8
2.2 Det som sker inom familjen pratar man inte om.....	10
2.3 Livslånga konsekvenser	11
2.4 Svårigheter i förhållandet förälder-barn	13
2.5 Barn förtränger trauman.....	14
3. Skillnader.....	17
3.1 Förekomsten samt avsaknaden av fysiska skador.....	17
3.2 Känslor av skam och skuld	19
3.3 Sex i samhället och i barns värld	20
4. Varför har vi preskriptionsregler?	23
4.1 Farligt att luckra upp reglerna om preskription	24
4.2 Några av motiven bakom preskriptionsreglerna.....	25
5. Slutsats och diskussion	27
6. Referenser.....	30
Litteratur.....	30
Offentligt tryck.....	30
Övrigt.....	31

1. Inledning

Att som barn vara utsatt för fysisk och psykisk misshandel av sina föräldrar eller personer som innehar en liknande position i barnets liv är ett fruktansvärt som ofta ger livslånga och allvarliga konsekvenser. Dessvärre är det inte något särskilt ovanligt. I barnombudsmannens rapport ”Signaler” från 2012, som handlar om barn och unga som utsätts för våld i nära relationer, framgår det att 13 % av eleverna mellan 15 och 16 år har fått utstå våld från en förälder eller någon annan vuxen person. Alltså mer än vart tionde barn.

Alla människor har ett människovärde, endast i egenskap av att vara människa. I och med att man är människa har man även vissa grundläggande rättigheter som kallas mänskliga rättigheter. Enligt FNs konvention om de mänskliga rättigheterna är dessa bland annat rätten till liv, rätten att bestämma över sin egen kropp och att inte bli slagen, rätten till yttrandefrihet samt rätten att inte bli diskriminerad på godtyckliga grunder.¹ Som barn har man inte möjlighet att själv se till att man har dessa rättigheter utan får förlita sig på sina föräldrar och att de förser en med samt respekterar ens rättigheter. Som litet utsatt barn är man helt i sina föräldrars vård, eller i värsta fall helt i deras våld. Den enda värld små barn vet av är den som föräldrarna skapar åt dem. Visar föräldrarna att de är värda kärlek och omsorg lär de sig att de är värdefulla. Då föräldrarna istället utsätter barnet för våld och kränkningar lär de sig att våld och kränkningar är naturligt och att de inte förtjänar något bättre. Föräldrarna har alltså makten att försärka och bekräfta eller ta ifrån barnets dess människovärde. När man är liten spelar det ingen roll att man enligt samhället har mänskliga rättigheter om inte ens föräldrar godkänner det.

Hur ett barn blir behandlat av sina föräldrar har alltså en stor påverkan på barnets välmående. När man inte ens kan känna sig trygg när man är hemma kan barndomen som bör vara fylld av glädje och lek istället bli till ett helvete. Av olika anledningar, som jag vidare kommer att förklara i uppsatsen, är det mycket svårt för ett barn att ställa sig upp mot sin förälder och tillika förövare och anmäla denne. Att som barn anmäla sina förövare då dessa är de som har vårdnaden om barnet är ofta inte möjligt förrän man har vuxit upp, blivit myndigt och har möjligheten att flytta hemifrån. Så som reglerna om åtalspreskription för barnmisshandel är utformad idag ser de ut på samma sätt som för vuxna som blir utsatta för fysisk och psykisk misshandel. Åtalspreskription, vilket jag i fortsättningen även kommer att nämna som preskription, innebär den tid mellan att brottet begicks till dess att påföljd inte längre får dömas

¹UN General Assembly, *Universal Declaration of Human Rights*, 10 December 1948, art 3, art 7, art 18.

ut. För att den eventuelle gärningsmannen ska kunna dömas behöver han eller hon fått del av åtalet eller ha blivit häktad inom den tiden.² Ju strängare straff brottet ger desto längre preskriptionstid. För sexualbrott däremot är preskriptionsreglerna utformade så att preskriptionstiden inte börjar löpa förrän den dagen då barnet fyller 18 år och därmed är myndig och vuxen och har en helt annan möjlighet att stå upp för sig själv. Att sexualbrott mot barn är ett grövre brott än fysisk och psykisk misshandel utifrån ett känslomässigt perspektiv är de flesta nog överens om. Men hur upplever barn olika typer av kränkningar? Sjätte kapitlet i brottsbalken som behandlar sexualbrott är utformat ifrån en vuxen förståelse av sex. Då barn, som inte utsatts för övergrepp, inte har någon referensram för sexuella handlingar eller förstår vad de innebär kan vi anta att barn inte heller uppfattar dessa på samma sätt som vuxna gör. Det är inte heller alla sexualbrott mot barn som omfattas av utökad preskriptionstid, utan endast de som i vuxnas ögon uppfattas som grövre.

Är det ena nödvändigtvis mycket värre än det andra ur ett barns perspektiv? I och med att Sverige har skrivit under the Convention on the rights of the child, barnkonventionen, har den svenska staten åtagit sig att alltid ha barnets bästa som sitt främsta intresse. Detta framgår av artikel tre och gäller vid alla former av lagstiftning eller liknande beslut som rör barn.³ Denna studie kommer att undersöka vad som krävs för att svenska staten ska hålla sig till barnkonventionen vad gäller deras utformning av preskriptionsreglerna för brott som rör barn.

1.1 Syfte och frågeställning

Min ingång till detta ämne var från början att jag ville undersöka vilka argument det fanns för att ge barn som utsätts för alla typer av våldsbrott ett ökat skydd i form av förlängd preskriptionstid. När jag började titta närmare på lagstiftningen upptäckte jag sedermera att vissa sexualbrott redan hade andra preskriptionsregler, preskriptionstiden började räknas från och med den dagen då barnet fyllt 18 år. Då blev istället mitt fokus varför de hade valt att utesluta den stora gruppen barn som utsätts för andra typer av kränkningar och våld i en annan form. Är de barn som regelbundet blir slagna och psykiskt kränkta av sina föräldrar verkligen inte i behov av samma skydd som barn som utsätts för sexuella övergrepp? I dagens läge har ett barn som blir utsatt för ett sexuellt övergrepp av en främling en gång möjlighet att få upprättelse senare i livet då det växt upp och blivit starkt nog att anmäla. Men ett barn som av sina föräldrar regelbundet blir slaget

² Ds 2007:1, sid. 31

³ 1577 UNTS 3, art. 3

och förnedrat, mycket möjligt på ett sexuellt sätt men inte på ett enligt brottsbalken tillräckligt grovt sätt, har inte den möjligheten. Vad uppfattas som värst av ett barn? Min frågeställning lyder därför som följande:

- Vad har kravet på ett barnperspektiv för implikationer på hur svenska staten bör utforma preskriptionsreglerna för barnmisshandel respektive sexuella övergrepp mot barn?

Innebär kravet på barnperspektiv att svenska staten borde ha utformat sina preskriptionsregler på ett annorlunda sätt? Jag kommer att titta på likheterna och skillnaderna mellan sexuella övergrepp och barnmisshandel ur ett barns perspektiv.

1.2 Teori

Jag har under mitt uppsatsskrivande tagit störst intryck av Barbro Hindberg och hennes syn på utsatta barn, vad de behöver och vad som händer med barn som blir utsatta för övergrepp eller misshandel. Hindberg har skrivit många intressanta böcker på ämnet vilka jag valde att läsa och hon är har blivit anlitad av olika kommuner för att utreda fall där man misstänker att kommunen brustit i att skydda barnen.^{4 5} Staten har alltså själva anlitat henne samtidigt som hon har granskat statens arbete kritiskt. Detta anser jag ger hennes perspektiv trovärdighet och gör det applicerbart på min uppsats.

Martha Nussbaum är en annan person vars teori jag har influerats av. Nussbaums ”capabilities approach” anser jag vara mycket intressant och användbar då man pratar om barns rättigheter.⁶

Jag anser det relevant att här även diskutera ett av de centrala begreppen i uppsatsen, nämligen barnmisshandel. Det finns ingen fast definition i Sverige och inte heller internationellt.⁷ Kommittén mot barnmisshandel gavs av regeringen i december 1998 i uppdrag att bland annat ta fram en definition av begreppet. Detta är det förslag till en definition publicerades i SOU 2001:72:

⁴ Hindberg, Barbro, Barn och ungdomar som brottsoffer. I Utsatta och sårbara brottsoffer, Lindgren, Magnus, Pettersson, Karl-Åke & Hägglund, Bo(red.), 241-263, 2004

⁵ Hindberg, Barbro, *Sårbara barn*, 2006

⁶ Nussbaum, Martha, Capabilities and human rights, I *The philosophy of human rights*, Hayden, Patrick (red.), 2001

⁷ SOU 2001:72, sid. 116

”Barnmisshandel är när en vuxen person utsätter ett barn för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar eller försummar att tillgodose barnets grundläggande behov.”⁸

I FN:s konvention om barnens rättigheter står det så här om vilka former av övergrepp staten har till uppgift att skydda barn ifrån:

“States Parties shall take all appropriate legislative, administrative, social and educational measures to protect the child from all forms of physical or mental violence, injury or abuse, neglect or negligent treatment, maltreatment or exploitation, including sexual abuse, while in the care of parent(s), legal guardian(s) or any other person who has the care of the child.”⁹

Jag väljer att utgå ifrån båda eftersom de är vad statens förtroendevalda har kommit fram till och vad staten själva har skrivit under. Detta blir intressant i denna studie eftersom det är statens agerande som jag vill undersöka. Då barn som utsätts för sexuella övergrepp redan skyddas av förlängd preskriptionstid väljer jag att utesluta sexuella övergrepp från den definition som jag kommer att använda mig av. Jag vill hitta en definition som omfattar de övergrepp mot barn som inte skyddas av förlängd preskriptionstid och som är relevanta att jämföra med sexuella övergrepp. Därför väljer jag att inte ta med försummande av barn, det vill säga skador som uppkommer på grund utav att föräldern *inte* gör något. Alltså en typ av passiv misshandel. Till skillnad från sexuella övergrepp som är aktiva våldsbrott, liksom fysisk och psykisk misshandel.

FN:s definition innehåller till skillnad från kommittén mot barnmisshandelns definition ”maltreatment or exploitation”. Jag anser dock att dessa begrepp är något luddiga och oklara, varför jag väljer att inte ta med dem i min definition.

Jag väljer att ta med kommittén mot barnmisshandelns definition av barnmisshandel som något som endast en vuxen människa kan utsätta ett barn för. Detta då det är speciellt när barn blir utsatta för övergrepp eller misshandel av en vuxen som har en nära relation till barnet som det uppstår svårigheter för barn att anmäla och förlängd preskriptionstid är av betydelse.

Min definition för barnmisshandel lyder således: ”Barnmisshandel är när en vuxen person utsätter ett barn för fysiska eller psykiska kränkningar eller våldshandlingar”. Denna studie kommer dock ha ett större fokus på barnmisshandel i form av fysisk misshandel då det, liksom sexuella övergrepp, är ett våldsbrott.

⁸ Ibid, sid. 120

⁹ 1577 UNTS3, 20e november 1989

1.3 Metod och material

Jag har tittat på de olika förarbeten som regeringen har lagt fram som har behandlat reglerna kring preskriptionstid rörande brott som begåtts mot barn och har då kunnat se vilka argument dessa anger för dagens regler. Efter närmare studie av argumenten kom jag fram till att de kunde delas upp i två grupper. Dels var det argument som talade för att sexuella övergrepp innehar en särställning och skiljer sig ifrån andra typer av kränkningar och våldsbrott. Den andra gruppen innehöll argument mot att göra fler avvikelser från preskriptionsreglerna. Vald litteraturen har varit behjälplig för att hitta belägg och motargument för statens resonemang. Jag har genomfört något av en blandning mellan en innehållsanalys och en argumentationsanalys.¹⁰

De begrepp som har varit i fokus i studien och har använts mest av mig har tagits ifrån de propositioner och andra förarbeten som staten har tagit fram. Jag har bland annat använt mig av begreppen barnmisshandel, preskription, sexualbrott, barns rättigheter, föräldrars rättigheter och skyldigheter gentemot sina barn samt trauma. Begreppen sexualbrott som begås mot barn och barnmisshandel har jämförts ut ett barns perspektiv för att kunna se i vilken utsträckning svenska staten har utgått ifrån ett barnperspektiv då de har skapat olika preskriptionsregler för de båda brotten.

Till min hjälp för att hitta material använde jag mig av sökmotorerna Summon, Google scholar och regeringens sökmotor samt databaserna PsycNET och SocINDEX.

¹⁰ Bergström, Göran & Boréus, Kristina, *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, Studentlitteratur, Lund, 2000, sid. 44, 89

2. Likheter

Både sexuella övergrepp och fysisk misshandel är våldsbrott. Sexuella övergrepp har dels det fysiska elementet dels det psykiska. Det fysiska elementet ligger i kränkningen av kroppens integritet och det psykiska i att man blir utsatt för någonting förnedrande och mot ens vilja. Alltså är både sexuella övergrepp mot barn och barnmisshandel kränkningar med både fysiska och psykiska element i sig. Sedan ser typen av kränkningarna ut lite olika, i det första fallet är de av sexuell art till skillnad från de andra.

En annan likhet mellan de bägge brotten då de begås mot barn är det betydande mörkertal som finns. Som jag skrev i inledningen har ca 13 % av alla barn blivit slagen av en vuxen. Men långt ifrån alla de har gjort en polisanmälan. Samma sak gäller för sexuella övergrepp. En av anledningarna till att det finns ett så stort mörkertal är att barn sällan berättar då de blir utsatta för brott av föräldrar eller liknande personer i deras liv, vilka är de vanligaste förvarna då det gäller barnmisshandel och sexuella övergrepp mot barn.¹¹ Det största skälet till förlängd preskriptionstid för sexuella övergrepp mot barn som regeringen i proposition 1994/95:2 samt 2004/05:45, som båda behandlar denna fråga, är det faktum att sexuella övergrepp mot barn ofta på grund av flera olika saker inte avslöjas förrän då lång tid har förflutit.^{12 13} Jag kommer i detta kapitel att undersöka om samma sak gäller för barn som blir utsatta för fysisk och psykisk misshandel.

2.1 Fysisk och psykisk kränkning

Sexuella övergrepp handlar till stor del om makt.¹⁴ Det är ett otroligt effektivt sätt att förtrycka en människa. Det är speciellt effektivt för att förtrycka ett barn som är i underläge gentemot förövaren både fysisk och psykiskt och som ofta inte förstår vad de blir utsatta för. Fysisk och psykisk misshandel handlar likaså om makt. Det är ett sätt att förtrycka barn och att skrämman dem till lydighet. Sexuella övergrepp och barnmisshandel är således två olika sätt att få kontroll över ett barn, att skrämman och att förtrycka det.

¹¹ Hindberg, Barbro, Barn och ungdomar som brottsoffer. I Utsatta och sårbara brottsoffer, Lindgren, Magnus, Pettersson, Karl-Åke & Hägglund, Bo(red.), 241-263, Stockholm: Jure förlag AB, sid. 242,

¹² Prop. 1994/94:2, sid. 24-25

¹³ Prop. 2004/05:45, sid. 121

¹⁴ Sobsey, Dick & Doe, Tanis, *Patterns of sexual abuse and assault*, Sexuality and Disability, Vol. 9, No. 3, 1991, sid 243-259, sid. 252

En annan sak förutom makt som sexuella övergrepp och barnmisshandel har gemensamt är att de bägge är både en fysisk och en psykisk kränkning. Fysisk misshandel mellan två vuxna män i krogkön har kanske endast ett begränsat inslag av psykiska kränkningar, de skriker förmodligen förolämpningar åt varandra. Men i fallet då barn blir fysiskt misshandlade av sina föräldrar, eller av personer med liknande ställning i barnets liv, finns även den psykiska misshandeln närvarande. Hela barnets tillvaro är i gungning då den som har till uppgift att skydda dem vänder sig mot dem och utsätter dem för våld. En förälder som gått så pass långt över gränsen att de har slagit sitt barn kan även antas ha begått psykiska kränkningar innan de går så långt som att ta till våld. Att barnet i samband med fysisk missahandel får höra saker som att de är värdelösa, blir kallade skällsord eller blir hotade är inte ovanligt.¹⁵

Ofta ingår olika element av de ena brottet i det andra, gränserna mellan sexuella övergrepp och barnmisshandel är inte alltid så enkla att reda ut. En våldtäkt kan ha inslag av psykisk och fysisk misshandel och en fysisk misshandel kan ha inslag av sexuella och psykiska kränkningar. Så som reglerna är utformade i dagens läge är det endast de barn som utsätts för några utvalda, enligt staten allvarligare, typer av sexuella övergrepp mot barn som har förlängd preskriptionstid. De brott som omfattas av förlängd preskription är dels olika typer av fysiska sexuella kränkningar: våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt tvång, grovt sexuellt tvång, sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning, grovt sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn för sexuell posering, sexuellt övergrepp mot barn samt grovt sexuellt övergrepp mot barn och försök till sådana brott.¹⁶ Sedan omfattas även olika typer av barnpornografibrott, förbud mot kvinnlig könsstympning samt koppleri.¹⁷ Då de inte i lika hög grad är relevanta att jämföra med barnmisshandel som de andra sexuella övergreppen, som innehåller ett mer konkret fysiskt element, väljer jag att inte gå in ytterligare på dessa. Dagens preskriptionsregler innebär att ett barn som av sina föräldrar varit utsatt för utstuderad, regelbunden, grov misshandel med sexuella inslag som inte är en av de ovan nämnda brotten, inte har någon chans att anmäla sina förövare då denne är 18 och har möjligheten att komma ifrån dem. Ett barn som däremot blivit utsatt för kränkningar som kanske inte alls är lika våldsamma men som kan placeras in under någon av de brottsrubriceringar som jag nämnde har den möjligheten. Men vad är värst ur barnets perspektiv?

¹⁵ Dyregrov, Atle, *Barn och trauma*, 2:a uppl., Studentlitteratur Ab, Lund, 2010, sid. 60

¹⁶ Brb, 6 kap. 1-6 §§, 8§ tredje stycket, 12§ samt

¹⁷ Brb, 16 kap. 10 a§, lagen 1982:316 2§ samt

2.2 Det som sker inom familjen pratar man inte om

Av många olika anledningar så berättar barn inte om missförhållanden inom familjen. Vad jag har hittat så är det ingen skillnad mellan olika typer av kränkningar och det som sker i familjen stannar inom familjen, oavsett vad det är som sker. Oftast talar man inte ens om det inom familjen.¹⁸

En sak som väger tungt för att barn inte berättar då de blir utsatta för misshandel eller övergrepp inom familjen är deras totala lojalitet mot föräldrarna. I stort sett oberoende av hur föräldrarna behandlar barnet och vad de utsätter det för är barnen lojala mot föräldrarna och berättar inte för någon utomstående då de blir behandlade illa. Detta är på grund utav att barnet är, speciellt då det är litet, helt och hållet beroende av föräldern. Föräldern är barnets kärlekskälla, trygghet och den som förser det med livsnödvändiga saker som mat och tak över huvudet. Man väljer inte sina föräldrar, man får ta det man får. Och barn är exceptionellt duktiga på att ta det som de har fått och göra föräldrarna så goda som möjligt och, i alla fall så länge de inte ser någon annan utväg, vara lojala och sopa igen spåren efter föräldrarnas brott. Att detta gäller även då det är barnen själva som utsätts för brottet beror på att de inte ser att de kan överleva utan föräldrarna. Detta gäller framför allt små barn. De har ingen kunskap om att det finns ett socialt skyddsnät och möjlighet för dem att bo i andra familjer. De har ingen möjlighet att på egen hand ta kontakt med myndigheter eller ringa till polisen. Detta gäller såväl för sexuella övergrepp som för barnmisshandel.¹⁹

En annan faktor som gör att brott mot barn som sker inom familjen inte kommer ut är att det som sker inom familjen ses som normalt för barnet. Speciellt när barnet är litet är familjen den enda världen som han eller hon känner till. Den behandling som föräldrarna utsätter barnet för har han eller hon ingen möjlighet, kunskapsmässigt, att kritisera eller ifrågasätta. De vet helt enkelt inte att det finns något annat sätt att bli behandlad på. Det faktum att barnet är i underläge både fysiskt och psykiskt medför att föräldern är den som sätter reglerna och bestämmer.²⁰ Barnet är, så länge de är i föräldrarnas vård, beroende av dem och det är inte förrän man kommer upp i tonåren som man har uppnått den självständigheten som krävs för att kunna säga emot sina föräldrar. Innan dess har man inte utvecklat någon möjlighet att ifrågasätta utan det som föräldrarna gör och bestämmer godtags och ses som normalt.²¹

¹⁸ Hindberg, Barbro, *Sårbara barn*, 2006, sid. 114

¹⁹ Hindberg, Barbro, Barn och ungdomar som brottsoffer. I *Utsatta och sårbara brottsoffer*, Lindgren, Magnus, Pettersson, Karl-Åke & Hägglund, Bo(red.), sid. 241-263, 2004, sid. 246- 247

²⁰ Hindberg, Barbro, *Sårbara barn*, 2006, sid. 113

²¹ Prop. 2004/05:45, sid. 121

Då brotten begås av en familjemedlem, en förälder eller annan nära släkting, kan barnets rädsla för konsekvenserna sätta stopp för att barnet berättar. Det faktum att pappa kan riskera att åka i fängelse, att familjen kommer att separeras och att mamma blir ledsen på grund av att barnet avslöjar vad han eller hon blivit utsatt för kan vara mycket avskräckande. Den lilla trygghet som ett barn som är utsatt för misshandel eller övergrepp av en förälder har, i form av syskon och den i andra föräldern, kan riskera att gå förlorad. Rädslor för att bli separerad ifrån dem och placerad hos en fosterfamilj eller liknande hindrar ofta barnet från att berätta.²²

Det finns även forskning som visar på ett direkt samband mellan offrets och förövarens relation och hur lång tid det tar för barnet att berätta om övergreppet. Ju närmare relation desto längre tid innan det avslöjas.²³

2.3 Livslånga konsekvenser

I proposition 1994/95:45 samt 2004/05:02 uppger regeringen att de rättspolitiska faror som kommer med att brott med samma straffvärde får olika preskriptionstid samt att gärningsmannen bör kunna känna sig trygg från efterverkningar efter en viss tid väger lätt emot barns rätt till upprättelse efter sexuella övergrepp. Ett av skälen för detta är de svåra och ofta livslånga konsekvenser som drabbar dessa barn. I detta avsnitt kommer jag därför att titta på om samma sak gäller för barn som blivit utsatta för fysisk och psykisk misshandel.

Det finns gott om forskning som talar för att människor som har blivit utsatta för olika former av övergrepp som barn ofta får problem i vuxenlivet. Det finns ingen klar symptombild för barn som en svår uppväxt utan det kan se mycket olika ut från fall till fall. Hur ett barn reagerar på att bli utsatt för våld och övergrepp beror bland annat på förhållandet till förövaren, kontinuiteten i misshandeln samt barnets personlighet. Vissa klarar av att leva ett hyfsat fungerande liv medan andra faller in i missbruk eller själva begår övergrepp på sina egna barn. En sak är i alla fall säker och det är att risken för depression, självmordstankar och svårigheter att få livet att gå ihop helt klart ökar om man har blivit utsatt för misshandel eller övergrepp som barn.²⁴

²² Hindberg, Barbro, Barn och ungdomar som brottsoffer. I *Utsatta och sårbara brottsoffer*, Lindgren, Magnus, Pettersson, Karl-Åke & Hägglund, Bo(red.), 241-263, 2004, sid. 247

²³ Foyne, Melissa Ming, Freyd, Jennifer J., & DePrince, Anne P., *Child abuse, betrayal and disclosure*, Child Abuse & Neglect 33 (2009) 209–217, sid 210

²⁴ Hindberg, Barbro, Sårbara barn, 2006, sid. 63-64

Barn som har saknat en trygg anknytning till sina föräldrar under uppväxten, vilket vi kan anta är fallet då de blir slagna och utsatta för övergrepp hemma, får ofta problem under resten av livet med relationer. De har ofta svårt att lita på andra människor och förväntar sig att bli svikna och illa behandlade. Även depression är betydligt vanligare hos människor som har blivit utsatta för fysisk eller psykisk misshandel samt sexuella övergrepp i sin barndom. Depressionerna tenderar även att börja tidigare och vara kraftfullare för människor som har blivit utsatta för någon av dessa saker i barndomen jämfört med människor som uppger att de inte har varit det. Det finns även gott om forskning som visar att ätstörningar, sexuella problem, missbruk och självmordsförsök ökar betydligt.^{25 26} Att kunna leva ett fungerande och gott liv blir alltså betydligt svårare och risken att man själv utsätter sina egna barn för samma behandling som man själv fått utstå av sina egna föräldrar ökar betydligt. Man skulle ju kunna tro att det sista en människa som vet hur fruktansvärt det är att bli utsatt för kränkningar av sina egna föräldrar vill göra är att utsätta sina egna barn för samma sak. Ändå är detta tyvärr ofta fallet. Att antingen själv begå eller bli utsatt för andra våldsbrott senare i livet ökar också.²⁷

Förutom de psykiska konsekvenser som jag har nämnt ovan finns det även forskningsunderlag för att människor påverkas fysiskt på ett negativt sätt av övergrepp och misshandel i barndomen. Man har kunnat se att barn som utsätts för upprepade kränkningar, vilket misshandel och övergrepp inom familjen oftast är, riskerar att få förändringar i hjärnan. Detta sker då barns hjärnor inte är fullt utvecklade ännu och stora påfrestningar kan leda till att hjärnan anpassar sig och utvecklas åt fel håll. Just upprepat våld eller kränkningar i barndomen kan, enligt Atle Dyregrov, leda till ”en negativ neurologisk anpassning i ett centralt nervsystem... i sämsta fall med mer eller mindre varaktiga strukturella förändringar av hjärnan”²⁸. Inte bara hjärnan riskerar att inte utvecklas som den ska utan också resten av kroppen riskerar att påverkas negativt. *Failure to thrive* är en diagnos för barn som inte växer och kroppsligt hänger med i utvecklingen som sina jämnåriga. Detta kan inträffa då barnet blir illa behandlat hemma genom att kroppen säger ifrån och visar hur dåligt barnet mår psykiskt. En normal tillväxt och utveckling infaller många gånger om barnet får komma till ett sjukhus men de stannar dessvärre upp i växten igen då de återvänder till föräldrarna.²⁹

²⁵ Glaser, Danya, *Child abuse and neglect and the brain – a review*. J Child Psychol Psychiat 2000;41:97-116, s 99

²⁶ Bernet, Christine Z och Stein, Murray B., *Relationship of childhood maltreatment to the onset and cure of major depression in adulthood*, Depression and anxiety, 1999;9, sid. 169-174, sid. 169, 173

²⁷ Hindberg, Barbro, *Sårbara barn*, Stockholm: Gothia, 2006, sid. 64

²⁸ Dyregrov, Atle, *Barn och trauma*, 2:a uppl., Studentlitteratur Ab, Lund, 2010, sid 60

²⁹ Hindberg, Barbro, *Sårbara barn*, Stockholm: Gothia, 2006, sid. 65

De faktorer som spelar in för hur illa konsekvenserna blir för en person som utsatts för misshandel eller övergrepp i barndomen är flera. Inte enbart våldet eller övergreppen avgör hur barn reagerar utan barnens livssituation i övrigt spelar stor roll. Då barnet inte har andra vuxna, förutom gärningsmannen, människor i dess liv som de kan lita på och deras känsla av trygghet hemma inte är stor riskerar traumatiska upplevelser som att bli slagen, hotad eller sexuellt utnyttjad att påverka barnet resten av livet.³⁰

2.4 Svårigheter i förhållandet förälder-barn

Har barn mänskliga rättigheter? Ja det skulle nog de allra flesta påstå. ”Barn är ju faktiskt också människor” som jag läste i en artikel. Men har barn samma rättigheter som vuxna? Då det gäller relationen mellan förälder och barn är det inte helt lätt att reda ut vem som har rätt till vad. Som jag nämnde tidigare i avsnittet om varför barn inte berättar om våld och övergrepp inom familjen är barn otroligt beroende av sina föräldrar. Speciellt då de är små är föräldrarna och den värld som de skapar åt barnet den enda världen barnet känner till. Blir de illa behandlade och tillsagda att de är värdelösa och dumma blir detta deras sanning. Barn är näst intill oändligt lojala mot sina föräldrar och älskar dem trots att föräldrarna inte gör sig förtjänta av det. Föräldrar, vårdnadshavare eller liknande är de som barnen har att förlita sig på för tillgång till mat, kärlek och trygghet.³¹ Detta placerar dem i underläge gentemot dem på oändligt många sätt.

Förutom att barn är i underläge gentemot sina föräldrar psykisk, fysiskt och beroendemässigt så är det även så på ett juridiskt sätt. Som Titti Mattsson belyser i sin artikel ”Barn och föräldrar- kan vi acceptera dem som motparter?” så ger föräldrabalken en bild av barnet som något som tillhör föräldrarna. Med andra ord så har föräldrarna rätt till barnet enligt föräldrabalken.³² Barn har alltså redan från första ögonblicket de föds, till och med den dagen de fyller 18, år en given plats hos sina föräldrar och föräldrarna har rätt att bestämma helt över deras liv. I de fall där föräldraskapet missbrukas kan man säga att barnet under denna tid är i föräldrarnas våld. Mattsson går i sin artikel vidare och visar på hur lagarna och praxisen angående barnets boende då föräldrarna bor på skilda håll fungerar till föräldrarnas fördel. Det finns ett stort fokus på att barnets bästa alltid ska lyftas fram och viktas väl i tvister om föräldrarnas och barnets umgänge. Men det är inte ofta som en förälder som inte vill träffa sitt barn tvingas göra detta, medan det

³⁰ Mullen P, Martin J, Andersson J, Romans S, Herbison G. *The long-term impact of the physical, emotional and sexual abuse of children: a community study*. Child Abuse & Neglect 1996;20:7-21., sid. 19

³¹ Hindberg, Barbro, Sårbara barn, 2006, sid. 114

³² Mattson, Titti och Ryrstedt, Eva, *Barn och föräldrar- kan vi acceptera dem som motparter?* Svenska Juristtidningen, 2007, sid. 389-397, sid. 390

omvända, att barnet tvingas träffa en förälder som de inte vill träffa, sker betydligt oftare. Jag påstår inte att det skulle vara en bra idé att tvinga föräldrar som inte vill träffa sina barn att umgås med dem, men det visar hur barnet inte alls har samma påverkansmöjlighet som en vuxen. Barnets röst då de säger att de inte vill träffa sin förälder väger inte alls lika tungt som den vuxnes. Detta gäller speciellt små barn som kanske inte ens kan uttrycka sig ordentligt. Även då det gäller vårdnad är det föräldrarnas val att ha eller inte ha vårdnad om barnet. Detta visar också på föräldrarnas rättighet till snarare än skyldighet mot barnet.³³ Således har barn en betydligt svagare roll vad gäller möjligheten att få sin röst hörd och vilja igenom då det gäller fall där de står mot sina föräldrar. Detta gäller oberoende av vilken typ av kränkning de har blivit utsatta för. Barn är i underläge.

Här anser jag det intressant att applicera Nussbaums ”capabilities approach”. Barn bör ha samma kapacitet till ”bodily integrity”, vilket är en av Nussbaums centrala mänskliga kapaciteter, som en vuxen människa har. Men i och med att barn i juridisk mening gentemot, i fysisk och psykisk mening samt att de är i beroendeställning till sina föräldrar har barn inte alls samma kapacitet att se till att de är fredade från övergrepp och misshandel.³⁴ Barn har samma rätt att anmäla då de blir utsatta för ett brott som en vuxen, oberoende av vem som är gärningsman. Men det finns, speciellt då det är föräldrarna som är förövaren, en lång rad med faktorer som försvårar för dem att anmäla. De må ha samma rättigheter men har inte alls samma kapacitet att komma ifrån sin föröware. Förlängd preskriptionstid för våldsbrott mot barn är ett sätt att förse barnen med kapaciteten att kunna anmäla sina förövare, även om den är något fördröjd. Man ger barnet en möjlighet till framtida återupprättelse och möjlighet till skadestånd. Det kan eventuellt vara tröstande för ett barn som misshandlas av sina föräldrar att veta att de har möjligheten att anmäla dem när de är myndiga och inte längre är i föräldrarnas våld.

2.5 Barn förtränger trauman

Ett argument för att barn ska ha en möjlighet att kunna anmäla brott när de är vuxna är att det är först då som många förstår att de har blivit utsatta för ett brott, eller rent av då de ens alls får tillgång till minnen av övergrepp eller misshandel. Att barn förtränger trauman är inte ett skäl som tas upp i några av statens förarbeten som behandlar frågan om förlängd preskriptionstid för sexualbrott men jag anser att det är relevant att ta upp detta i sammanhang. Detta då det faktum

³³ Ibid

³⁴ Nussbaum, Martha, Capabilities and human rights, I *The philosophy of human rights*, Hayden, Patrick (red.), 2001, sid. 223-224

att man minns övergreppet eller kränkningen är avgörande för att man ska kunna anmäla ett brott. Speciellt då man som barn blir utsatt av sina egna föräldrar för upprepade kränkningar finns det en risk att man för att överleva helt enkelt förtränger händelser och att dessa inte kommer upp förrän barnet känner sig tryggt.³⁵

När ett barn utsätts för ett trauma är det av största vikt att barnet får möjlighet att prata om det och bearbeta händelsen med vuxna som det litar på. Då traumat är i form av övergrepp, misshandel, hot eller liknande med föräldrarna som förövare förlorar barnet plötsligt den mest naturliga personen att få stöd av och att kunna vända sig till. Då föräldrarna, som ska vara barnens trygghet och stöd, sviker på det sättet kan det uppfattas som ett så stort hot mot barnets trygghet att de tränger bort minnet. Om de inte ser någon annan utväg ur situationen skyddar deras egen hjärna dem från att hela tiden gå runt och minnas vilket hot den egna föräldern är.

Bortträngda minnen kommer oftast inte upp förrän personen känner sig trygg, då hotet är borta. Detta sker, i fallet med barn som misshandlas eller utsätts för övergrepp av sina föräldrar, inte förrän barnet har möjlighet att bli fri ifrån föräldern. Detta kan ske antingen genom att sociala myndigheter omplacerar barnet i en annan familj, men det mest troliga är att detta sker då barnet är vuxet, har flyttat hemifrån och inte längre är beroende av föräldern. Att man förtränger trauman är vanligast förekommande då barnet är utsatt för upprepade trauman, vilket ofta är fallet då barn utsätts för brott inom familjen. Att förtränga minnen betyder dock inte att allt plötsligt är frid och fröjd som om ingenting har hänt. Mardrömmar, tankar om att mörda någon annan eller begå självmord samt olika typer av våldsmässigt eller sexuellt destruktiva handlingar mot sig själv eller någon annan får barnet stå ut med istället.³⁶

Vad är då ett trauma? Är sexuella övergrepp i större utsträckning ett trauma än fysisk eller psykisk misshandel? I vardagstal nämns ofta trauman i samband med katastrofer eller upprivande händelser så som ett plötsligt dödsfall eller liknande. Atle Dyregrov ger trauma, i sin bok ”Barn och trauma”, denna definition: ”*överväldigande och okontrollerbara händelser som innebär en extraordinär psykisk påfrestning*”³⁷. Jag väljer att använda mig av denna definition då jag anser att den är bra då den omfattar såväl fysiskt våldsamma som psykiskt påfrestande händelser. Dyregrov fortsätter sedermera i sin bok att förklara att vad som utgör ett trauma i ett barns liv beror otroligt mycket på omständigheterna runt omkring. Ta till exempel ett barn som är med om en trafikolycka. Om barnet har trygga vuxna runt sig som hanterar situationen på ett bra sätt och behåller sitt lugn och stöttar barnet behöver situationen inte utgöra något trauma i barnets liv. Om föräldern däremot tappar kontrollen och barnet inte kan känna sig tryggt kan exakt samma yttre situation bli till ett

³⁵ Dyregrov, Atle, *Barn och trauma*, 2:a uppl., Studentlitteratur Ab, Lund, 2010, sid. 62-63

³⁶ Christianson, Sven Å, *Traumatiska minnen*, 3:e uppl. Natur och kultur, Stockholm, 2002, sid. 112-114

³⁷ Dyregrov, Atle, *Barn och trauma*, 2:a uppl., Studentlitteratur Ab, Lund, 2010, sid. 10

trauma som kan ge långvariga konsekvenser. Hur barn hanterar påfrestande händelser beror alltså till stor del på hur de vuxna i dess närhet, det vill säga föräldrar, vårdnadshavare eller liknande personer, beter sig och i vilken utsträckning de stöttar barnet. Då barn blir utsatta för övergrepp eller misshandel av sina föräldrar är det stödet som bortblåst för barnet. Det är inte bara så att föräldern inte klarar av att hantera en påfrestande situation, det är till och med föräldern som skapar den. Speciellt då det är upprepade händelser, så som det ofta är för barn som utsätts för sexuella övergrepp eller fysisk och psykisk misshandel, utgör det ett stort hot för barnet.

Jag har inte hittat något underlag för att sexuella övergrepp i större utsträckning blir till trauman för barnet än vad misshandel blir. Det är snarare faktorer som vem som utför kränkningen, hur ofta den sker, föräldrarnas attityd till barnet och barnets trygghet i livet i övrigt som påverkar om händelserna blir ett trauma eller inte.³⁸ Att bli slagen, hotad eller sexuellt utnyttjad utav de vuxna som bör ta hand om barnet är alla fruktansvärda svek. Sigmund Freuds teori ”betrayal trauma theory”, BTT, går ut på att ju större svek en människa upplever vid misshandel eller övergrepp, desto större risk är det att han eller hon förtränger minnet. Det är svårare för offret att minnas traumatiska händelser om de är orsakade av en person som barnet litar på och har en nära relation till. Anledningen till detta är, enligt BTT, att då barnen inte längre kommer ihåg vad deras vårdnadshavare har utsatt dem för har de en chans att kunna knyta an till dem. Barn är i stort behov av att ha en god anknytning till sina föräldrar, så för att inte förlora chansen till en god anknytning väljer de att glömma det hemska som har hänt. Om de skulle komma ihåg händelsen hade de förmodligen antingen tagit avstånd ifrån sin förälder eller konfronterat honom eller henne. Det första agerandet hade lett till att barnet hade förlorat chansen till anknytning medan det andra agerandet hade riskerat provocera ytterligare misshandel eller övergrepp. Enligt BTT är det alltså avgörande för barns möjlighet att minnas, och därmed att anmäla, i vilken utsträckning barnet upplever ett svek. Då det är barnets egen förälder som de älskar, litar på och som är hela deras trygghet som utsätter dem för övergrepp eller våld är sveket betydligt värre än om en utomstående vuxen gör samma sak.³⁹ Eftersom de flesta våldsbrott och övergrepp som barn blir utsatta för av vuxna sker i hemmet av personer som står dem nära⁴⁰ är det, enligt BTT, en överhängande risk att barnet inte minns händelsen.

³⁸ Dyregrov, Atle, *Barn och trauma*, 2:a uppl., 2010, sid. 10-11

³⁹ Foyne, Melissa Ming, Freyd, Jennifer J., & DePrince, Anne P., *Child abuse, betrayal and disclosure*, Child Abuse & Neglect 33 (2009) 209–217, sid 210

⁴⁰ Hindberg, Barbro, *Sårbara barn*, 2006, sid. 69

3. Skillnader

Skillnaderna mellan sexuella övergrepp och barnmisshandel kan te sig självklara. Men på vilket sätt är de olika utifrån ett barns perspektiv? Det jag är intresserad av och kommer att titta på i detta kapitel är de skillnader som barn uppfattar.

3.1 Förekomsten samt avsaknaden av fysiska skador

Vid fysisk misshandel är målet för förövaren att skapa fysisk smärta hos offret. Förövaren kränker offret med någon typ av våld. Detta medför att risken för allvarliga fysiska skador ökar för dessa brott jämfört med sexuella övergrepp där målet är att kränka offret genom att utsätta honom eller henne för en sexuell handling. Självklart finns det övergrepp som innehåller olika mycket ingredienser av både våld och sexuella övergrepp, men för att göra det enkelt tittar jag i detta avsnitt på de båda övergreppen var för sig.

I proposition 2004/05:45 skriver regeringen såhär: *”De sexuella övergreppen är sällan förenade med något nämnvärt fysiskt våld, eftersom den som begår gärningen ofta befinner sig i en sådan överlägsen position att han eller hon inte behöver tillgripa något våld för att driva igenom sin vilja. Skadorna ligger i stället regelmässigt på det psykiska planet och kan vara både svåra och livslånga.”*⁴¹ Något som utmärker sexuella övergrepp mot barn ifrån sexuella övergrepp mot är vuxna är att det sällan krävs något våld för att genomföra övergreppet då barnet redan är i ett psykiskt och ett fysiskt underläge gentemot den vuxne. Oftast är det dessutom en person som barnet känner sedan innan och har en beroendeställning till, vilket gör att de inte vågar kämpa emot. Detta försvårar vid polisanmälan och bidrar till att övergreppen inte upptäcks i form av blåmärken eller liknande i skolan.⁴²

Vid fysisk misshandel däremot, som jag skrev tidigare och som impliceras av namnet, är risken för att barnet skadas högre. Men faktum är att de allra flesta fall av fysisk misshandel mot barn som polisanmäls är lindriga. Enligt brottsförebyggande rådets, Brås, rapport från 2011 om den polisanmälda barnmisshandeln har de flesta barn inga eller lindriga skador efter misshandeln.⁴³ Detta medför att vid de allra flesta fall av fysisk misshandel mot barn gäller samma sak som för sexuella övergrepp mot barn, det kan ta lång tid innan de uppdagas då utomstående

⁴¹ Proposition 2004/05:45, sid 121

⁴² Hindberg, Barbro, Barn och ungdomar som brottsoffer. I Utsatta och sårbara brottsoffer, Lindgren, Magnus, Pettersson, Karl-Åke & Hägglund, Bo(red.), 241-263, Stockholm: Jure förlag AB, sid. 244

⁴³ Brå 2001:16, Brottsförebyggande rådet, 2001

inte kan se några yttre skador. Att fysisk misshandel oftast inte ger några allvarliga skador betyder dock inte att barnet inte påverkas. Precis som vid sexuella övergrepp så är skadorna främst psykiska.

Men tyvärr förekommer det även att barn skadas allvarligt, får bestående fysiska skador och i värsta fall dör till följd av våld från en vuxen. Hur många barn som skadas allvarligt varje år, och som får fysiska men som är mer eller mindre långvariga, är mycket svårt att beräkna. Långt ifrån alla barn som utsätts anmäler, på grund av bland andra de saker jag tog upp i förra kapitlet. Då fysisk misshandel av barn inte ger en viss typ av skada eller klar symptombild är det svårt för utomstående att upptäcka då ett barn far illa på det sättet. Att ett barn får en hjärnskakning eller bryter en arm är inte ovanligt och kan komma från att ha fallit ner från en lekställning lika gärna som av att barnet har blivit slaget. Skador som föräldrar eller vårdnadshavare på sjukhuset anger ha uppkommit då barnen trillat eller liknande kan ha varit fall av misshandel, men som sagt är det inte lätt för läkare att kunna avgöra detta. Allvarliga fysiska skador så som blåmärken, skelettfrakturer, rivmärken, skador i hjärnan till följd av slag mot huvudet eller kvävning, samt ”shaken baby syndrome” är bland de mer frekvent förekommande hos fysiskt misshandlade barn.⁴⁴

Den sistnämnda skadan, ”shaken baby syndrome” är något som drabbar spädbarn då föräldrar skakar dem kraftigt. Ca 100 spädbarn barn per år kan uppskattas ha skadats allvarligt efter att ha blivit kraftigt skakade av sin förälder. Hos dessa är risken för livslånga hjärnskador överhängande och i värsta fall leder de till döden. Innan barnet fyller 6 månader är misshandel den näst mest frekventa orsaken till att de dör. Hur många spädbarn som dödas varje år till följd av misshandel är svårt att säga eftersom det ofta är svårt att se på barnet vad som orsakat dödsfallet. För barn som dött till följd av skakning får de till exempel ofta inga yttre skador alls, och det kan istället antas ha dött i plötslig spädbarnsdöd.⁴⁵ Att barn dör till följd av misshandel är som tur var inte vanligt förekommande i Sverige, men det sker. Ca sju barn antas per år dö till följd av våld. Dock tror vissa forskare att det finns ett betydande mörkertal då dödsorsak ofta antas bero på annat. Föräldrar som har misshandlat sina försvarslösa barn till döds är ofta inte så angelägna om att erkänna detta och skadorna är som sagt ofta svåra att bedöma varifrån de kommer.⁴⁶

Det finns många, många olika sätt för en förälder att fysiskt misshandla sitt barn. En örfil eller smisk är långt ifrån de enda sätten. I en BRIS-rapport från 2011 står det att barn uppger att

⁴⁴ Hindberg, Barbro, Barn och ungdomar som brottsoffer. I *Utsatta och sårbara brottsoffer*, Lindgren, Magnus, Pettersson, Karl-Åke & Hägglund, Bo(red.), 241-263, Stockholm: Jure förlag AB, sid 245

⁴⁵ Flodmark, Olof, Misshandel av spädbarn, I *Sårbara barn*, Hindberg, Barbro(red.), Stockholm: Gothia, 2006, sid 157

⁴⁶ Hindberg, Barbro, *Sårbara barn*, Stockholm; Förlagshuset Gothia, 2006, sid. 69, 71

de fått utstå allt ifrån ”slag med hand eller näve, eller våld med tillhyggen som läderskärp, stekpannor, brännbollsträ, kniv eller sten... att bli bränd med cigaretter eller strykjärn, de blir utelåsta utan kläder, deras ägodelar blir förstörda eller så kan de hållas nedtryckta under vatten i ett badkar, eller få iskallt vatten hällt över sig.”⁴⁷ Det finns alltså en mängd olika sätt att misshandla ett barn fysiskt. Föräldrar som misshandlar sina barn kan göra det på ett ”smart” sätt så att barnen inte får några synliga fysiska skador. Ett exempel är, som framgick i BRIS-rapporten, att trycka ned barnet under vatten. Detta ger inga synliga fysiska skador men kan leda till allvarliga hjärnskador på grund av syrebrist eller i värsta fall döden. Det finns alltså även sätt att fysiskt misshandla barn så att de riskerar att få allvarliga skador utan att de får blåmärken eller liknande som utomstående personer kan upptäcka.

Sammanfattningsvis ger de flesta fall av barnmisshandel inga tydliga eller allvarliga fysiska skador, likt barn som utsätts för sexuella övergrepp. Men de barn som utsätts för barnmisshandel riskerar i större utsträckning än sexualbrottsoffer att få allvarliga fysiska skador och att i värsta fall dö till följd av dessa. Det finns också typer av fysisk misshandel som riskerar att skada barnet mycket allvarligt men som inte ger några tydliga fysiska märken.

3.2 Känslor av skam och skuld

Känslor av skam och skuld är något som utmärker övergrepp och misshandel som utförs av en vuxen som står barnet nära.⁴⁸ Om barn kan välja mellan att se sin förälder som en hemsk person eller sig själva som skulden till att de blivit utsatta för något hemskt väljer de ofta att själva ta på sig skulden. Detta för att det är livsviktigt för barnet att ha en förälder som fungerar. Hela barnets säkerhet samt deras möjlighet till mat och boende hänger på föräldrarna. I dagens samhälle finns sociala myndigheter som kan förse barnet med det då föräldrarna inte förmår, men det är knappast en femåring medveten om. Upplevelsen av att plötsligt när man växer upp inse att alla barn inte blir slagna hemma är inte ovanlig för barn med missförhållanden hemma. Detta eftersom man som litet barn ofta inte har insyn i andra familjer. Speciellt i en dysfunktionell familj som oftast inte fungerar särskilt bra socialt och det enda barnen vet av världen är det som försegår inom hemmets väggar.⁴⁹ Säger då en förälder att det är barnets fel att det blev slaget eller utnyttjat tror ett barn i de flesta fallen föräldern och lägger skulden på sig själv. Speciellt om

⁴⁷ BRIS-rapporten #1/2011, sid. 16

⁴⁸ Hindberg, Barbro, Barn och ungdomar som brottsoffer. I Utsatta och sårbara brottsoffer, Lindgren, Magnus, Pettersson, Karl-Åke & Hägglund, Bo(red.), 241-263, 2004, sid. 247

⁴⁹ Ibid, sid. 246

barnet inte har en stabil självkänsla och inte känner sig villkorslöst värdefullt och älskat, vilket det är stor risk att så är fallet om föräldern misshandlar barnet.⁵⁰

För sexuella övergrepp är skam och skuld i högre utsträckning något som följer efter övergreppet och som gör att barn inte berättar, i jämförelse med barnmisshandel. Detta på grund av att sex är så laddat och tabubelagt i vårt samhälle. I stort sett det första barnen får lära sig på dagis och i skolan är att man inte ska slå eller säga elaka saker till varandra. Barn lär sig härmed att slåss och kalla någon ett fult namn inte är accepterat i samhället. Detta gör det långt ifrån självklart för dem att berätta för någon utomstående vuxen då de har blivit utsatta för fysisk och psykisk misshandel, men de har i alla fall en möjlighet att förstå att föräldrarna gör något som de egentligen inte får då de behandlar barnet på det sättet. Vad gäller sexuella övergrepp däremot är det inte alls något som man talar om på samma sätt. Man lär sig inte i att det ens finns något som heter sexuella övergrepp eller våldtäkt, än mindre att det kan förekomma inom familjer. Det är därmed svårare för barnen att se att det är föräldrarna som har begått en orätt utan lägger istället skulden på sig själv och skammen.

Men annars är det, åter igen, mycket som hänger på omständigheterna huruvida barnet tar på sig skuld och skam då de utsätts för övergrepp eller misshandel. Om de har fungerande föräldrar som har visat barnet att det är värdefullt, och de blir utsatta för ett brott av en utomstående, ökar chansen att de förstår att det är den vuxne som gör fel. Har barnet dålig självkänsla och inte vet att det är värt att bli behandlat på ett bra sätt är risken stor att de istället lägger skulden på sig själv. Är det barnets förälder som är förövaren är det större risk att barnet inte orkar eller kan inse att föräldern är att skylla och tar på sig skulden och skammen.⁵¹

3.3 Sex i samhället och i barns värld

Både sex och våld är något som de flesta nog anser att barn bör vara helt fredade från. Men just eftersom barn inte ens har någon referensram för sex och sexuella övergrepp är det något som barn kan ha svårare att hantera än våld.⁵² Att en tvåårig flicka slår sin dagiskompis när denne försöker ta ifrån henne en leksak är ingen ovanlig händelse i ett barns liv. För att ett barn i en sådan här situation ska ta till våld behöver hon inte vara djupt traumatiserat. Sexuella handlingar

⁵⁰ Hindberg, Barbro, *Sårbara barn*, 2006, sid. 115

⁵¹ Ibid

⁵² Hindberg, Barbro, Barn och ungdomar som brottsoffer. I *Utsatta och sårbara brottsoffer*, Lindgren, Magnus, Pettersson, Karl-Åke & Hägglund, Bo(red.), 241-263, 2004, sid. 246

däremot finns inte bland barn, så tillvida att ett barn inte är traumatiserat av sexuella övergrepp, de är på intet sett en naturlig del i deras liv alls som våld i viss utsträckning kan antas vara.⁵³

Då sexualitet inte ingår i barns tankevärld har de ofta svårt att förstå att de blivit utsatta för någonting olagligt då de blivit drabbade av sexuella övergrepp. De vet inte vad handlingarna betyder utan tycker kanske snarare att den vuxne börjar bete sig konstigt och känner obehag. Förövaren kan även manipulera barnet till att tro att övergreppet är en del i en lek. De övergår kanske från att leka till att förgripa sig på dem vilket skapar förvirring hos barnet och barnet förstår i efterhand inte vad de har varit med om.⁵⁴ Eller, som i det mycket uppmärksammade fallet med Patrik Sjöberg, kan förövaren säga att de bara ska genomföra medicinska tester.⁵⁵ Att som barn då stå emot en auktoritet som de litar på, är beroende av och ser upp till som det ofta är med föräldrar eller fritidsledare är inte lätt för ett barn som litar på den personen och respekterar dess auktoritet.

I förskolan och skolan är något av det första barn får lära sig att våld är något dåligt, något som man inte får göra. Likaså är verbala kränkningar i skolan inte okej. Om du i första klass kallar din klasskamrat för snorunge får du snabbt lära dig av lärarna att detta inte är ett acceptabelt beteende. När jag gick i låg- och mellanstadiet pratade vi om psykiska och fysiska övergrepp i form av att Martin hade slagit Erik och att Matilda hade kallat Josefine för äckelmaja i stort sett varje fredag. Vi fick genom det lära oss att detta inte var okej, det är fel att slåss och vara elaka mot varandra. Sexuella övergrepp kom dock, förståeligt och tack och lov, aldrig upp under de samtalen. Inte förrän mellan fjärde och sjätte klass pratar man överhuvudtaget om sexualitet i skolan i form av sex och samlevnadsundervisning.⁵⁶

Sex har desto större fokus i vuxnas liv i dagens samhälle. Det går inte många dagar utan att det som står på löpsedlarna har någonting med sex att göra, om det så är Hans majestät kungens förehavanden eller en överfallsvåldtäkt. Sex säljer och dagens samhälle är mycket sexualiserat om man jämför med hur det var för några årtionden sedan. Då sex och sexualitet har så vitt skilda platser i barns och vuxnas liv, då sex inte ens existerar i barns liv medan det i vuxnas finns med nästan över allt, är det då rimligt att anta att sexuella handlingar uppfattas på samma sätt av dem båda?

De olika typerna av sexuella övergrepp mot barn som omfattas av förlängd preskriptionstid är de som staten anser grövre, de som har ett större fokus på sexuella handlingar ur en vuxens

⁵³ Ibid, sid. 244

⁵⁴ Svedin, Carl Göran & Back, Christina, *Varför berättar de inte? Om att utnyttjas i barnpornografi*, Rädda Barnen, 2003, sid. 80

⁵⁵ Sjöberg, Patrik & Lutteman, Markus, *Det du inte såg*, 2011, sid. 51

⁵⁶ Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, sid 113

perspektiv. Brottsbalken och dess kapitel om sexuella övergrepp är skapade ur den vuxnes perspektiv, den vuxnes syn på sexualitet och sexuella handlingar. Det är en bild av sex som är mycket fokuserad på det genitala.⁵⁷ Det finns många fler sätt att förtrycka en människa sexuellt än regelrätt våldtäkt. För ett barn skulle till exempel en sexuell beröring som inte har med det genitala att göra alls eller att en vuxen tittar på barnet på ett sexuellt sätt vara ett otroligt övergrepp på ett sätt som det kanske inte är i samma utsträckning för en vuxen. Speciellt då beröringen eller blicken föregår fysisk och psykisk misshandel, med möjliga sexuella inslag. Samma yttre handling kan även få mycket olika innebörd beroende på vad intentionen bakom den är. En kärleksfull klapp på rumpan av en vuxen som tänker ”gullunge” uppfattas med stor sannolikhet mycket annorlunda av ett barn än en klapp på rumpan som är en ursäkt för en sexuellt ofrisk människa att röra vid barnet. Barn är idag i högre grad skyddade än vuxna genom förlängd preskriptionstid från sexuella övergrepp, men på de vuxnas villkor.

⁵⁷ Brb, 6e kap.

4. Varför har vi preskriptionsregler?

Åtalspreskription är inget nytt påfund. Den har funnits i olika form länge och motiverats på olika sätt beroende på vilken rättsideologi som rådde för tillfället. De ursprungliga reglerna såg mycket annorlunda ut jämfört med dagens. 1926 fick reglerna angående åtalspreskription den utformning och de grunder som de har idag.⁵⁸ De grunder och anledningar till att vi har preskriptionsregler i dagens samhälle är flera. En är att staten då lång tid har förflutit inte längre har samma intresse av att lagföra brott längre. Man lägger hellre resurser på mer aktuella och nyligen begångna brott. Det tas även hänsyn till gärningsmannen och att denne bör kunna känna sig lugn då han eller hon har levt laglydigt sedan brottet begicks och byggt upp ett tryggt liv.⁵⁹ I proposition 1994/95:2 uttalar sig lagrådet mot en förändring av preskriptionsreglerna för sexualbrott mot barn med argumentet att det är ”en farlig väg som beträds om man luckrar upp principen om att brott med samma straffvärde skall ha samma preskriptionstid. Genomförs förslaget är det risk att helheten går förlorad genom att olika särintressen kräver förlängda preskriptionstider för brott av vitt skilda slag.”⁶⁰ Regeringen anser dock att de skäl till att preskription finns, som till exempel att gärningsmannen bör kunna känna sig lugn då lång tid har förflutit, väger lätt emot att barn som utsatts för sexuella övergrepp ska ha en chans till återupprättelse. Även de faktum att bevisningsmöjligheterna avtar betydligt med tiden ses inte som något vägande argument mot förlängd preskriptionstid. Jag kommer att titta på huruvida dessa argument även gäller för barnmisshandel.

Sedan 1994 och även sedan 2004, då man på nytt i proposition 2004/05:45 tog upp frågan om förlängd preskriptionstid för våldsbrott mot barn, har reglerna kring preskriptionstider förändrats. Jag kommer att titta på dessa regler och se huruvida de är intressanta för frågan huruvida man ska ge även barnmisshandel förlängd preskriptionstid eller inte.

⁵⁸ Strömberg, Tore, Åtalspreskription, Stockholm: P.A. Nordstedts & Söners Förlag, 1956, sid. 4

⁵⁹ Jareborg, Nils & Zila, Josef, *Straffrättens påföljdslära*, 2 uppl., Stockholm: Nordstedts juridik AB, sid. 18- 19

⁶⁰ Proposition 1994/95:2, sid. 25

4.1 Farligt att luckra upp reglerna om preskription

I proposition 1994/95:45 uttalade sig lagrådet mot en förändring av preskriptionsreglerna för vissa sexualbrott mot barn. Deras invändning mot förslaget var att detta skulle komma att leda till en uppluckring av preskriptionsreglerna och att själva fundamentet som preskriptionsreglerna är byggda på skulle riskera att rasa samman. De uttryckte sin oro för att fler andra brott och olika särintressen skulle leda till att fler avsteg från reglerna skulle ske.⁶¹ Dock, påpekade regeringen, hade man redan innan man avvikit från principen till förmån för vissa bokföringsbrott samt vissa skattebrott. Detta för att kunna åstadkomma en så effektiv lagföring av dessa brott som möjligt.⁶² Alltså var frågan om förlängd preskriptionstid för barn som utsatts för sexualbrott inte den första gången som staten utformade lagar som bidrog till att principen luckrades upp.

Efter det att proposition 2004/05:45 gavs ut har det emellertid skett ytterligare förändringar bland reglerna för preskriptionstid. Numer har man helt och hållet avskaffat preskriptionstiden för vissa allvarliga brott. Den förste juli 2010 trädde reglerna i kraft och brott som mord, dråp, folkmord, terroristbrott eller försök till något av dessa brott samt folkrättsbrott då förövaren är över 21 år har inte längre någon preskription.⁶³ En av de tyngsta anledningarna till att Sverige valde att avskaffa preskriptionen för de internationella brotten, folkmord, terroristbrott samt folkrättsbrott är att vi i och med Romstadgan har åtagit oss att göra detta. Enligt Romstadgan får inga av de brott som är inom dess jurisdiktion omfattas av någon form av regler som begränsar deras möjlighet att lagföra dessa.⁶⁴ Mord och dråp däremot står inte med bland dessa, men Sverige valde ändå att avskaffa preskriptionen för dessa. Regeringen, i proposition 2009/10:50, motiverar detta med att det har skett en förändring i samhället vad gäller synen på behovet av att straffa ett så allvarligt brott och att gärningsmannen inte ska kunna gå fri. De menar att mord och dråp har likheter med de andra internationella brotten då de innefattar uppsåtligt dödande. Mord har det strängaste straffet av alla brott i Sverige, och dråp är ju samma handling om än av ett lindrigare slag. Också det faktum att DNA-bevisning idag gör det möjligt att bevisa brott även då lång tid har förflutit menar regeringen är ett starkt argument för att avskaffa preskriptionen helt för vissa allvarliga brott. Ett annat motiv för att avskaffa preskriptionen för mord och något som är knutet till möjligheten med dagens DNA-bevisning är Olof Palmes oupplösta mord. Det var den 28e januari 2011 över 25 år sedan han mördades vilket betyder att hade de gamla preskriptionsreglerna gällt hade möjligheten att åtala någon för brottet försvunnit, oberoende av

⁶¹ Prop. 1994/95:2, sid. 25

⁶² Proposition 1994/95:2, sid. 26

⁶³ Prop. 2009/10:50

⁶⁴ Rome statute, art. 5, art. 29

hur mycket ny bevisning som hade hittats. Detta tas inte upp av regeringen i propositionen men det står med i den Ds, förarbete ur departementsserien, som föregick propositionen.⁶⁵ Gissningsvis fanns det politiska krafter som valde att lyfta fram frågan om avskaffning av preskription för mord lite extra av just denna anledning.

Så förutom olika sexualbrott mot barn samt könsstympning av flickor har reglerna frångåtts ett flertal gånger. Dels vid så, förhållandevis, triviala brott som skattebrott och bokföringsbrott men även för allvarliga brott som resulterar i att människors liv förstörs.

Här anser jag det även intressant att titta på vad som gör ett brott allvarligt, för att kunna koppla detta till preskriptionsreglerna för barnmisshandel. De barn som har turen att inte vara bland de sju som dödas av sina föräldrar varje år och därmed blir offer för mord har idag ingen möjlighet att anmäla förövaren senare. I 29e kapitlet 1-2 §§ i brottsbalken lyfts olika omständigheter som gör att ett brott anses vara av grov art. När man bedömer hur allvarligt ett brott är, och därmed hur strängt straff den tilltalade ska tilldömas, ska *”beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han eller hon haft. Det ska särskilt beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person.”*⁶⁶ Andra saker som tas upp i den följande paragrafen är om den tilltalade *”utnyttjat någon annans skyddslösa ställning... missbrukat ett särskilt förtroende”*, om brottet var en del i upprepad, organiserad eller planerad brottslighet samt om den tilltalade visat *”stor hänsynslöshet”*.⁶⁷ Vid barnmisshandel, då föräldern eller liknande person i barnets liv är förövare, är barnet i otroligt stark beroendeställning till och näst intill helt värnlös inför förövaren. Även om inte allvarliga skador vid barnmisshandel är jättevanliga så förekommer de definitivt och en fara för barnets liv är i dessa fall påtaglig. Det krävs heller inte allvarliga fysiska skador för att barn som utsätts för våld av en nära vuxen för att deras liv, mentala och fysiska hälsa samt deras trygghet till person ska påverkas mycket negativt.⁶⁸

4.2 Några av motiven bakom preskriptionsreglerna

En av grunderna som preskriptionsinstitutet vilar på är det humanitära skälet att en människa som begår ett brott inte ska behöva gå omkring och vara rädd för att bli straffad resten av sitt liv.

⁶⁵ Ds 2007:1, sid. 34

⁶⁶ Brottsbalken, 29 kap. 1§

⁶⁷ Brottsbalken, 29 kap. 2§

⁶⁸ Hindberg, Barbro, Barn och ungdomar som brottsoffer. I *Utsatta och sårbara brottsoffer*, Lindgren, Magnus, Pettersson, Karl-Åke & Häglund, Bo(red.), 241-263, 2004, sid 243- 244

Detta gäller speciellt brott av lindrigare art. En 50-årig kvinna som snattade när hon var tonåring, och som sedan dess inte begått några nya brott, ska inte behöva gå runt och vara rädd för att bli åtalad för det. Men ju grövre brottet är, desto mindre hänsyn tas till gärningsmannen. Som till exempel vid fallet för mord så tas ingen hänsyn alls till gärningsmannen. Har man mördat en människa kan man alltså numer i Sverige aldrig känna sig säker på att inte få ta konsekvenserna och riskera att hamna i fängelse för det. Vid sexualbrott mot barn anses inte heller detta argument betydande utan barnets behov av upprättelse och skydd är avsevärt viktigare.⁶⁹ Bör inte samma argument gälla för barn som utsatts för misshandel? Att skydda dessa barn till förmån för att gärningsmannen inte kan känna sig trygg ifrån straff ses nog av de allra flesta som ganska självklart.

Ett andra argument för preskriptionstid är att det med tiden blir mindre och mindre angeläget för staten att åtala människor. De brott som nyligen har begåtts är mer betydelsefulla att lagföra än brott som begicks för länge sedan. I fallet med barnmisshandel och sexuella övergrepp mot barn är det emellertid så, på grund av olika saker som jag redogjort tidigare i uppsatsen, att dessa brott mycket ofta inte anmäls förrän lång tid har förflutit om de överhuvudtaget anmäls alls. Således skulle en stor del av de våldsbrott som begås mot barn av deras föräldrar bli bortprioriterade. Detta kan knappast ses som önskvärt.

Ett tredje, praktiskt, skäl till varför det finns preskriptionstid är att bevisning tenderar att försämrats med tiden. Chansen att ett brottsmål ska klaras upp blir mindre och mindre. Vittnen riskerar att glömma vad de har sett, deras minnen försämrats och bleknar vilket minskar deras trovärdighet. DNA- eller annan materiell bevisning kanske förstörs. Men förlängd preskriptionstid för ett visst brott betyder inte att en eventuell gärningsman kan fällas efter lång tid då det inte finns någon godkänd bevisning. Regeringen skriver i proposition 1994/95:2 att det vore ”stötande om preskriptionsreglerna låg i vägen mot en lagföring” av sexuella övergrepp mot barn.⁷⁰ Är läget så mycket annorlunda om ett barn inte får upprättelse för grov fysisk och psykisk misshandel, då bevisning finns, på grund av att preskriptionstiden löpt ut?

⁶⁹ Prop. 2004/05:45, sid. 121

⁷⁰ Prop. 1994/95:2, sid 26

5. Slutsats och diskussion

Jag har nu tittat på de olika argument som staten anger för att dagens preskriptionsregler ser ut som de gör och därefter gått till litteratur och andra källor för att se hur väl de har utgått ifrån ett barnperspektiv. Staten angav två huvudargument som motiv bakom att de endast har gett vissa sexualbrott mot barn förlängd preskriptionstid. Dels argumentet att sexualbrott utmärker sig på så sätt att de av olika anledningar ofta inte upptäcks förrän lång tid har förflutit och dels att man endast ville göra avvikelser från preskriptionsreglerna för mycket allvarliga brott då det finns en fara med att luckra upp dessa.

Vad gäller det första argumentet, att sexualbrott innehar en särställning då de inte upptäcks direkt, har vi kunnat se att till stor del samma sak gäller för barnmisshandel. Barn får ofta inga allvarliga fysiska skador och skadorna ligger istället snarare på det psykiska planet. Även om barnet får fysiska skador är detta ingen garanti för att brottet upptäcks då det ofta är svårt för läkare och andra att kunna avgöra hur dessa skador har uppkommit. Barn är också mycket bra på att skydda sina föräldrar, är lojala mot dem och försöker täcka eventuella spår av misshandel och övergrepp. Det finns även olika typer av fysisk misshandel som kan leda till otroligt allvarliga skador, främst hjärnskador, och i värsta fall döden som inte ger några tydliga fysiska märken alls.

En annan orsak som gör det svårt för barn att anmäla är att de trycker undan minnen av misshandel och övergrepp och att dessa inte kommer fram förrän barnet känner sig tryggt. Vad gäller om det är vanligare för barn att trycka undan minnen av sexuella övergrepp än minnen av misshandel verkade det inte som så. Snarare är det andra omständigheter i barnets liv, hur ofta kränkningarna sker, barnets trygghet och välmående i övrigt samt framför allt deras relation till förövaren, som bidrar till om händelsen blir ett trauma och om detta trycks ner eller inte. Vad som upplevs som ett trauma eller gör en händelse så svår att barnet inte orkar minnas har att göra med hur hotfull den är för barnets existens.

Vi har också kunnat se att man har applicerat brottsbalkens förståelse av sexualbrott, som är utformat utifrån en vuxen syn på sexuella handlingar, direkt på brott som begås mot barn. Vi har kunnat se att sexualitet utifrån ett barns perspektiv ser mycket annorlunda ut jämfört med en vuxen människas. Genom att förlänga preskriptionstiden för vissa sexualbrott har barn fått ett ökat skydd, men på den vuxnes premisser. Samma sak gäller utformningen av föräldrabalken. Man får intrycket av att de människor som har utformat dessa regler inte själva har varit utsatta för misshandel eller övergrepp som barn. Föräldrabalken är skriven som om alla föräldrar är goda

och vill sina barn väl. Så är dock tyvärr inte fallet, och de barn som har oturen att ha föräldrar som behandlar dem illa är juridiskt i ett stort underläge.

Det faktum att barnmisshandel, till skillnad från ett rent sexuellt övergrepp, i värsta fall direkt kan leda till barnets död ger barnmisshandel en dimension som sexuella övergrepp inte har. Sexuella övergrepp, utan inslag av allvarligt våld, kan leda till fruktansvärda psykiska skador men inte till döden. Detta faktum borde väga tungt mot det andra skälet mot en förlängning av preskriptionstiden för barnmisshandel. Detta skäl var att preskriptionsregler endast får frångås då det rör sig om mycket allvarliga brott för att minimera risken att preskriptionsreglerna luckras upp. Då svenska staten har valt att avskaffa preskriptionstiden helt för mord och dråp, med motiveringen att det är ett fruktansvärt brott att ta en annan människas liv, kan man tycka att risken för barnets liv och hälsa i samband med barnmisshandel borde räknas med då man överväger att ge detta brott förlängd preskriptionstid eller inte. Speciellt med tanke på att man har gjort undantag för så förhållandevis triviala brott som bokförings- och skattebrott. Ur ett barns perspektiv ses nog möjligheten för barnet att kunna anmäla sin förövare som något viktigare än att upprätthålla preskriptionsinstitutet. Motiven bakom preskriptionsreglerna, att gärningsmannen bör kunna känna sig trygg samt att staten inte har samma straffanspråk då lång tid har passerat, är ur ett misshandlat och utsatt barns perspektiv knappast något som väger särdeles tungt.

Implikationerna som kravet på barnperspektiv har för hur svenska staten bör välja att utforma preskriptionsregler för barnmisshandel respektive sexuella övergrepp mot barn blir således att svenska staten behöver titta hur barn uppfattar de olika brotten och utifrån det utforma preskriptionsreglerna så att de tar tillvara på barnets intressen på bästa sätt. Att använda en vuxen syn på brott och huruvida de är grövre eller lindrigare är alltså inte tillräckligt. De behöver se på barnmisshandel och sexuella övergrepp ur ett barns perspektiv och med det som utgångspunkt förlänga preskriptionstiden för de brott som för ett barn är värst. Efter vad som framkommit om vad som gör att ett barn uppfattar en händelse som något fruktansvärt eller inte är det tydligt att kränkningar som utförs av en förälder eller liknande och som sker kontinuerligt har störst påverkan på barnets liv och möjlighet att må bra. Då barnets bästa och barnets behov ska vara i första rummet bör alltså både fysiska, psykiska och sexuella kränkningar ha förlängd preskriptionstid då brottet utförts av en vuxen som står barnet nära samt upprepade gånger snarare än enbart vissa sexuella övergrepp.

Då barnets bästa ska vara det viktigaste krävs det också att man väger betydelsen av att preskriptionsreglerna inte luckras upp mot barnets behov av skydd och upprättelse utifrån barnets perspektiv. Att med vuxna ögon se på preskriptionsreglernas betydelse och säga att det är viktigt att de upprätthålls är alltså inte tillräckligt. Man behöver se till vad som är bäst för barnet.

Är det viktigast för barn att preskriptionsreglerna inte luckras upp eller betyder det mer för barn att de har ett ökat skydd om de blir misshandlade och utsatta för övergrepp av vuxna i deras närhet? Det senare alternativet verkar vara det mest troliga.

Sexualbrottslagstiftningen bör också utformas annorlunda då det gäller brott som begås mot barn. För att kunna åstadkomma en lagstiftning som har barnens bästa som sitt främsta intresse bör man undersöka och utgå ifrån hur barn uppfattar sexuella handlingar samt vad som av barn ses som sexuellt kränkande och grövre eller lindrigare. För att uppfylla kravet på ett barnperspektiv är det således inte tillräckligt att använda samma regler som för vuxna.

Lagstiftarna, som självfallet är vuxna människor, behöver sätta sig ner och se på de olika problemen utifrån ett barns perspektiv. De behöver se till barnens *kapacitet* och faktiska möjlighet att göra sin röst hörd, snarare än att ur ett vuxet perspektiv titta på att de enligt lagen har samma *rätt* att anmäla en person som utsätter dem för övergrepp eller misshandel. Det är enligt barnkonventionen statens skyldighet att skydda barn från övergrepp och misshandel då de inte själva kan göra detta. Förlängd preskriptionstid är ett sätt att ge barn denna möjlighet och ett ökat skydd. Då staten överväger vilka brott mot barn som ska ha förlängd preskriptionstid behöver de, enligt kravet på barnperspektiv, se till vilka faktorer i ett barns värld som gör att ett brott blir grövre och ha dem som utgångspunkt.

6. Referenser

Litteratur

- Bernet, Christine Z och Stein, Murray B., *Relationship of childhood maltreatment to the onset and cure of major depression in adulthood*, Depression and anxiety, 1999:9, sid. 169-174
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina, *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, Studentlitteratur, Lund, 2000,
- Christianson, Sven Å, *Traumatiska minnen*, 3:e uppl., Stockholm: Natur och kultur 2002
- Diesen, Christian m.fl., *Likhet inför lagen*, Stockholm: Natur och kultur, 2005
- Dyregrov, Atle, *Barn och trauma*, 2:a uppl., Studentlitteratur Ab, Lund, 2010,
- Foynes, Melissa Ming, Freyd, Jennifer J., & DePrince, Anne P., *Child abuse, betrayal and disclosure*, Child Abuse & Neglect 33 (2009)sid. 209–217
- Glaser, Danya, *Child abuse and neglect and the brain – a review*. J Child Psychol Psychiat 2000, vol 41, sid 97-116
- Hindberg, Barbro, Barn och ungdomar som brottsoffer. I *Utsatta och sårbara brottsoffer*, Lindgren, Magnus, Pettersson, Karl-Åke & Häggglund, Bo(red.), 241-263, Stockholm: Jure förlag AB
- Hindberg, Barbro, *Sårbara barn*, Stockholm : Förlagshuset Gothia AB, 2006
- Jareborg, Nils & Zila, Josef, *Straffrättens påföljdslära*, 2 uppl., Stockholm: Nordstedts juridik AB
- Mattson, Titti och Ryrstedt, Eva, *Barn och föräldrar- kan vi acceptera dem som motparter?*, Svensk Juristtidning, 2007, s 389- 397
- Mullen P, Martin J, Andersson J, Romans S, Herbison G. *The long-term impact of the physical, emotional and sexual abuse of children: a community study*. Child Abuse & Neglect 1996;20:7-21.,
- Nussbaum, Martha, Capabilities and human rights, I *The philosophy of human rights*, Hayden, Patrick(red.), New York: Paragon House, 2001
- Sjöberg, Patrik & Lutteman, Markus, *Det du inte såg*, Stockholm, Nordstedts, 2011
- Sobsey, Dick & Doe, Tanis, *Patterns of sexual abuse and assault*, Sexuality and Disability, Vol. 9, No. 3, 1991, sid 243- 259
- Strömberg, Tore, *Åtalspreskription*, Stockholm: P.A. Nordstedts & Söners Förlag, 1956

Offentligt tryck

1577 UNTS3, 20e november 1989

Brå 2001:16, Brottsförebyggande rådet, 2001

Ds 2007:1

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Västerås, 2011

Prop. 1994/95:2

Prop. 2002/03:56

Prop. 2004/05:45

Prop. 2009/10:50

SOU 2001:72

Sveriges rikets lag, Brottsbalken

Rome Statute of the International Criminal Court, 17 juli 1998, U.N. Doc. A/CONF.183/9*

UN General Assembly, *Universal Declaration of Human Rights*, 10 December 1948

Övrigt

BRIS-rapporten #1/2011

Svedin, Carl Göran & Back, Christina, *Varför berättar de inte? Om att utnyttjas i barnpornografi*, Rädda Barnen, 2003